

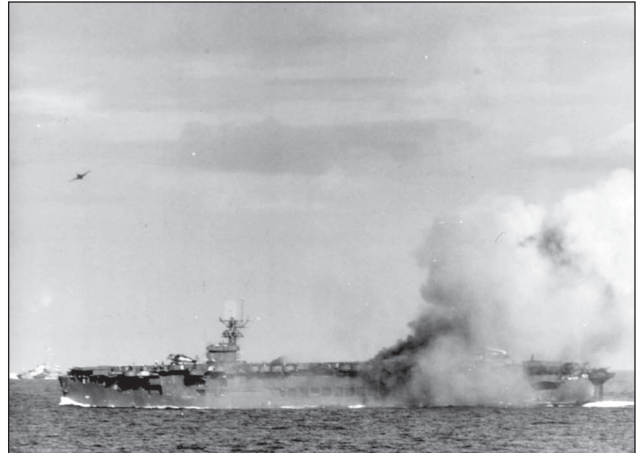
A japán kamikaze harceszközök ideológiája és alkalmazása **II. rész**

A cikksorozat előző része azokat a távol-keleti filozófiai-ideológiai elveket (bushidó és szamuráj öntudat) ismertette, amelyek az öngyilkos pilóták, a kamikaze Ohkák tevékenységének hátterében álltak. A szerző áttekintést nyújt azon második világháborús hadműveletek felett, amelyekben jelentős szerepet játszottak tokka pilóták.

A FÜLÖP-SZIGETEKI CSATA

A kamikazék alapvetően kétféle módon támadhattak az ellenségre (16. ábra).²⁵ Az alacsony repülési magasságon történő támadást azért tartották célszerűnek, mert úgy hitték, hogy 100 mérföldön belül már jelzi a radar a nagy magasságban érkező gépeket, míg alacsonyan repülve ez egészen a látótávolság határáig kijátszható. A nagy magasságból történő támadást vagy felhős időben – de minden esetben a nap irányából –, vagy elsősorban az Ohkák-nál kívánták alkalmazni,²⁶ amelyek megfelelő mennyiségű üzemanyag híján, képtelenek voltak a hosszabb távon történő repülésre (átlagos bevetési hatótávolságuk 80-90 km volt). A nagy és a kis magasságból történő támadás természetesen akkor lett volna a leghatékonyabb, ha azt kombinálva alkalmazzák: ha több gép egy közös célpontot kiszemelve, annak támadását különböző irányokból, különböző módokon hajtja végre. Ez eleinte nem így történt, s ha volt is példa ilyen esetre, azt nem felsőbb parancsra rendelték el. (Később az okinavai ütközetben indultak ilyen jellegű kombinált támadások.) A hadvezetés túlságosan későn ismerte fel a kamikazében rejlő valóban pusztító lehetőséget, s ezért még saját mércéjével mérve is túl sok életet áldozott fel, mindhiába.

A Fülöp-szigeteki²⁷ csata, vagyis a *Sho-1* hadművelet – amelyet ezúttal a tokkoti szempontjából vizsgálunk – célja elsősorban az amerikai hordozók és kísérő-hordozók kamikazék által történő megrongálása, esetleg megsemmisítése volt, valamint az egyéb, a szigetekről indított vadászok esetében a légifedezet biztosítása elsősorban Takeo Kurita altengernagy 2. flottája számára, elősegítve annak a Leyte-öbölbe történő behatolását.

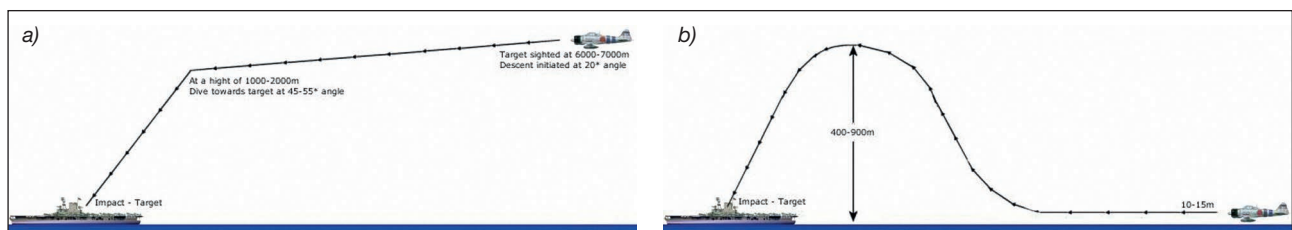

17. ábra. 1944. október 25-én 8:04-kor egy Mitsubishi A6M5 kamikaze sikeres támadást hajt végre a USS SUWANNEE (CVE-27) hordozó ellen. A becsapódás 3 m mélységű lyukat ütött a felszálló-fedélzetben, továbbá a szállított bomba elérte a hangárt, ahol kisebb károkat és több tengerész sérülését okozta. Néhány órán belül a hordozót újra harcra kész állapotba hozták

A hadművelet hatékonyabb végrehajtása érdekében – miután Onishi Takidzsiro altengernagy, a Mabalakatban állomásozó 201. repülő csoport számára elrendelte a speciális támadó alakulat felállítását –, egy egységét Cebu szigetére rendelt, szintén tokkoti hadművelet végrehajtására.

A tanulmány első részében már kitértünk arra, hogy az első támadó alakulatot 1944. október 25-én Yukio Seki vitte harcra, tetteivel jelentős sikert hozva Onishinek, aki Seki önfeláldozásában akciótérve igazolását látta. Október 26-án a Cebura rendelt Yamato-egység, három nap kudarca és hat pilóta elvesztése után végre sikereket könyvelhetett el. Az egyetlen visszatért kísérő vadászt egy hordozó elsüllyesztését és egy másik megrongálódását jelentette. A USS SUWANNEE (CVE-27) tényleg találatot kapott, azonban egyetlen hordozó sem süllyedt el.

16. ábra. Kamikaze támadási módok: nagy magasságból (a), alacsony repülési magasságból (b) indított támadás

* ORCID: 0000-0002-4822-5669

18. ábra. Harc a Leyte-öbölben. Kamikazék támadják a USS TICONDEROGA (CV-14) hordozót 1944. november 5-én

Időközben Onishi kétnapi vita után rávette a 2. légiflotta parancsnokát, Shigeru Fukudome altengernagyot, hogy egységeiből alakítson tokkotai csoportokat. Miután Fukudome 26-án éjjel 2 óraker eleget tett Onishi kérésének, Onishi feladta az 1. légiflotta parancsnoki posztját, amit ezután, a két légiflotta egyesítésével Fukudome látott el.

A Fülöp-szigeteki csatában, valamint azt követően is, a legtöbb esetben a vadászként is kiválóan teljesítő Mitsubishi A6M Zero-Sen „Zeke” és az eredetileg vadászbombázónak tervezett Yokosuka D4Y Suisei „Judy” géptípusokat vetették be. Amennyiben bombateherrel látták el a gépeket,²⁸ azt előbb a célpont fedélzetére kellett dobniuk, majd támadási pozíciót váltva, az adott, vagy másik célpontra kellett zuhanniuk.

Az első kamikaze bevetés után a tapasztalt legénységet átmeneti ideig megkímélve, először a repülőiskolások frissen végzett, vagy még képzés alatt álló növendégeit kívánták harcba küldeni. Mivel ők – a sokuknál 2 nap felszállási, 2 nap kötelékben repülési és 3 nap célponttámadási gyakorlat után – kerültek bevetésre, az amerikaiak az első sokk után kissé megnyugodni látszottak az új támadók sokkal rosszabb találati pontosságára láttán. Ahogy azonban a háború előrehaladtával mind az újoncok, mind a rendelkezésre álló gépek száma csökkent, úgy növekedett a tapasztalt pilóták aránya a tokkotai egységekben. A gyakorlott repülősök bevetésével a találati pontosság – 1944. október 25. és 1945. augusztus eleje között – 15-35% körül mozgott.

Arról, hogy milyen sikereket értek el a tokka pilóták, amíg William F. Halsey admirális 3. légiflottája Luzon (a Fülöp-

19. ábra. A Yokosuka D4Y Suisei „Judy” zuhanóbombázót gyakran alkalmazták öngyilkos bevetéseken, ugyanis nem csak a géptesttel és a tárolt üzemanyaggal, de a szállított 500 kg-os (esetenként két db 250 kg-os) bombával jelentős károkat tudott okozni

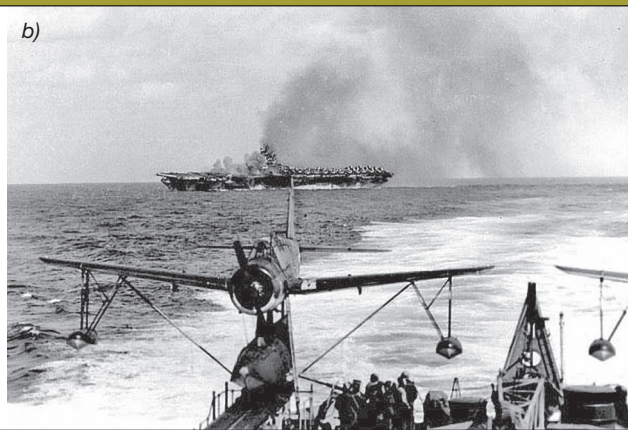
szigetek legnagyobb szigete) elhagyására nem kényszerítette őket, néhány adatot idézünk szemléltetésként. 1945. január 4-én, amikor már Luzon birtoklásáért folyt a harc, a repteréről felszálló tokkotai egységek egyike olyan súlyos károkat okozott a USS OMMANEY BAY (CVE-79) repülőgép-hordozóban, hogy azt el kellett süllyeszteni. Január

20. ábra. USS OMMANEY BAY (CVE-79) 1945. január 4-én szenvedett találatot a Sulu-tengeren egy becsapódó kamikaze repülőgéptől. A repülőgép roncsai lángba borították az üzemanyag-feltöltés alatt álló TBM bombázókat, továbbá a szállított bombák felrobbantak

21. ábra. Tokka pilóták bevetés előtt

22. ábra. Kamikaze támadások. Yokosuka D4Y alacsony repülési magasságból végrehajtott öngyilkos támadásban (a). A USS TICONDEROGA (CV-14) hordozó lángokban Tajvan térségében, 1945. január 21-én. A kép előterében a USS MIAMI (CL-89), fedélzetén a katapultokra helyezett Vought OS2U Kingfisher hidroplánokkal (b)

23. ábra. 1945. február 21-én a USS SARATOGA (CV-3) találatot szenvedett egy kamikaze pilótától az Iwo Jima-i ütközet első szakaszában. A támadás következtében 123-an meghaltak és 192-en megsebesültek, a hordozót kivonták a hadműveletből, és a hátszágba küldték javításra

5-én 16 kamikaze 9 amerikai és ausztrál hajót süllyesztett el, vagy károsított súlyosan, január 6-án déltől alkonyatig elsüllyesztettek egy aknakeresőt és megrongáltak 12 egyéb hajót, közöttük két csatahajót.²⁹

1945. január 6-án megkezdődött Luzon utolsó nagy öblének, a Lingayen-öblnek elfoglalásáért folytatott küzdelem, amely január 9-én amerikai részről teljes sikerrel zárult. A Fülöp-szigeteki csata utolsó kamikaze akcióira az öbléért folytatott összecsapás során került sor. Amint a japánok azon kísérlete, hogy az öblben történő partraszállást megakadályozzák kudarcba fulladt, a katonai vezetés belátta, hogy gyakorlatilag Luzon elveszítettnek tekinthető, ezért a további bevetések értelmetlenek. A még megmaradt tokka egységeket Taiwan szigetére rendelték vissza. 1945. január 12-13-án lezárultak a kamikaze bevetések a Fülöp-szigetek térségében.

Október 20. és január 13. között – a kísérő vadászokra támaszkodó – japán adatok szerint 96 db szövetséges hadihajóból összesen 37 db-ot elsüllyesztettek és 59 db-ot megrongáltak. Ha a tényleges veszteség nem is volt ekkora, és a japánok becslései némiképp túlzónak is bizonyultak, az okozott kár mégis tetemesnek tekinthető. 103 db hadihajóból 16 db elsüllyedt (ezek között 2 hordozó, 3 romboló, 5 szállítóhajó volt), 87 db megrongálódott – tehát találatot kapott – 23 db hordozó, 5 db csatahajó, 9 db cirkáló 28 db romboló és kísérő romboló. Az amerikaiaknak okozott veszteségeikért azonban a japán légierőnek rettentő árat kellett fizetnie, Tominaga 4. légi hadseregének 700 pilótája, Onishi légiflottájának hozzávetőlegesen 500 pilótája áldozta fel életét.³⁰

TAJVAN, IWO JIMA, OKINAVA

A Fülöp-szigetek kényszerű elhagyása után Tajvan szigete, pontosabban Tainan városa vált a tokka egységek fő támaszpontjává. Azonban a légerőt és a tengert Halsey admirális egységei uralták. Az elsődleges célpontok továbbra is a hordozók maradtak, mint például a USS TICONDEROGA (CV-14). A hadihajó január 21-én szenvedett el tokka találatot a *Niitaka* egység két Zeke repülőgépétől 143 ember halálát, illetve 202 sebesülését okozva.³¹

A Saipanról induló bombázók üzemanyag-feltöltése, valamint a szigetek ellen tervezett invázió szempontjából Iwo Jima stratégiai fontosságú helynek számított a Japán-szigetek felé. A szigetért folytatott ütközet során egy repülőgép-hordozó és két kísérő-hordozó szenvedett el kamikaze támadást, mindkettő a Yokohamától nyugatra lévő Katori repülőtérre elhelyezett *Mitate* egységtől. Február 21-én 17:00 órakor a USS SARATOGA (CV-3) hordozó, 18:46-kor a USS LUNGA POINT (CVE-94), majd alig 20 perccel utána, 19:05-kor a USS BISMARCK SEA (CVE-95) kísérő-hordozó szenvedett el kamikaze támadást.³²

Az Okinava elleni amerikai invázió 1945. április 1-jén vette kezdetét, és június 22-én a sziget teljes elfoglalásával zárult. A tengerészeknek és a partraszálló erőknek földön, vízben, levegőben egyaránt meggyűlt a bajuk a japán erők maradékával. Az offenzíva speciális légi támadó akciói legalább olyan elkeseredéssel próbálták megállítani az amerikaiakat, mint a szárazföldi hadsereg katonái. A bevetésre küldött pilóták akkor már a tapasztaltabbak köréből

24. ábra. 1945. április 11-én a USS MISSOURI (BB-63) szenvedett könnyebb sérüléseket egy kamikaze támadástól. A becsapódi vadászgép által okozott tüzet gyorsan sikerült megfékezni

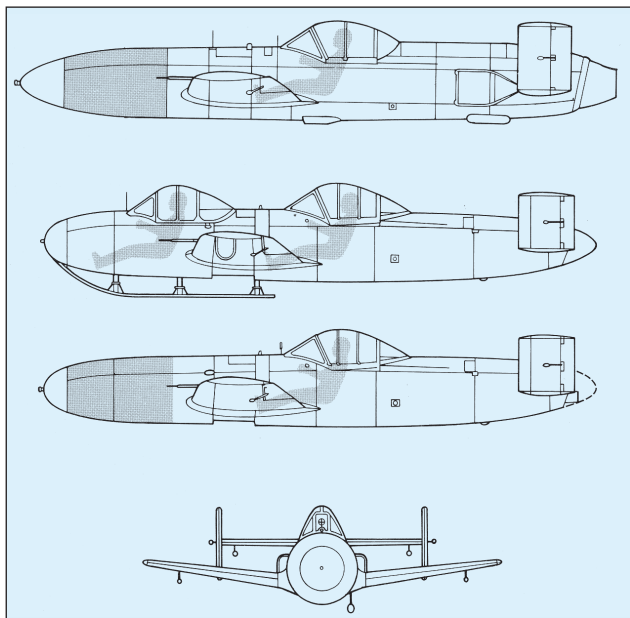
25. ábra. Kamikaze támadás a USS ENTERPRISE (CV-6) hordozó ellen. A hordozóban többször is sikerült komolyabb károkat okozni, amelyek következtében a hordozót több esetben kellett javításra kivonni a hadműveletekből hosszabb időre

kerültek ki, így a támadó akciók is egyre sikeresebbé váltak a korábbiakhoz képest. Bár az amerikaiak már ismerték a taktikát, ám abban soha nem lehettek biztosak, hogy a pilóta éppen hagyományos támadást hajt-e végre, vagy öngyilkosságra készül.

Április 6-7-én, a *Kikusui-1*³³ hadművelet keretében 355 kamikaze pilóta elsüllyesztett 3 db rombolót, egy üzemanyag-szállítót, két lőszerszállítót és megrongált 2 db hordozót, egy csatahajót, 15 db egyéb rombolót, valamint 24 db hajót, összesen 28 db repülőgépet ért el találatot. Április 12-13-án 185 pilóta elsüllyesztett vagy megrongált 14 db hadihajót – a megrongáltak között volt két csatahajó, a USS IDAHO (BB-42), és a USS TENNESSE (BB-43) (egy harmadik csatahajó a USS NEW MEXICO-t (BB-40) május 12-én érte találat. Ezen a napon az Okamura 721. repülő csoportjához tartozó 8 Ohka elsüllyesztette a USS STANLY (DD-478) rombolót.

Okinava teljes amerikai birtokba vételéig majdnem 900³⁴ rajtaütést szenvedtek el az amerikaiak. Az akciók során 4000 japán pilóta vesztette életét, ebből 1900 volt tokka.³⁵ A teljes hadművelet alatt 35 db amerikai hajó süllyedt el és

26. ábra. A HMS INDEFATIGABLE (R10) hordozót 1945. április 1-én érte kamikaze találat. A becsapódás és a 250 kg-os bomba komolyabb károkat nem okozott a hajótestben, azonban tucatnyi tengerész halt hősi halált és még többen megsebesültek

27. ábra. Ohka változatok. Model 22, Model 43 és a Model 11. (A Model 43 Ohka kiképző változatként épült, kísérleti jelleggel, két példány készült belőle. A robbanótöltet helyére került a második ülés, ahol a tanulópilóta foglalt helyet

hozzávetőlegesen 300 rongálódott meg. Márciusban – tehát még az offenzíva előtt – a USS FRANKLIN (CV-13) kapott találatot, s ez a 3200 fős legénységéből 724 halálát, 265 sebesülését okozta. Mark Mitscher admirális zászlóshajója, a USS BUNKER HILL (CV-17) májusban szenvedett el olyan találatot, aminek következtében 353-an életüket veszítették, 264-en súlyosan megsebesültek és 43-an el-tűntek. Mitscher, aki túlélte a támadást, kénytelen volt zászlaját áthelyezni a USS ENTERPRISE-ra (CV-6), ami pár nappal ezután szintén találatot kapott, és az admirális újra költözni kényszerült. Ezúttal a USS RANDOLPH-ra (CV-15). A BUNKER HILL és az ENTERPRISE sérülése olyan súlyos volt, hogy ugyan el nem süllyedtek, de a háború későbbi szakaszában már nem játszhattak szerepet.

Az amerikai hordozók fedélzete faburkolatú volt, alatta 37,5 mm páncélzattal, ami valamelyest megkönnyíthette a tokkottai akciók eredményességét, ezzel szemben a Brit Királyi Haditengerészet Csendes-óceáni flottája már nehezebb feladatnak bizonyult a japánok számára. Április 1. és május 9. között több brit hordozó is találatot kapott, így a HMS INDOMITABLE, a FORMIDABLE, a VICTORIOUS, az INDEFATIGABLE és a KING GEORGE V csatahajó. Azonban az acélból készült 76 mm vastag repülőfedélzet miatt a támadások korántsem okoztak akkora károkat a hajókban. (Az INDEFATIGABLE azután is képes volt folytatni a harcot, repülőket fogadni, felkészíteni, majd újra harcba bocsátani, miután egy Nakajima B5N „Kate” a fedélzetére csapódott annak bombakamrájában tárolt 250 kg-os bombaterhével együtt).

1945 májusában a japánok már minden elképzelhető gépüket bevetésre küldték az amerikaiak ellen. Többek között támadásra parancsolták a különböző típusú bombázóikat, a B5N „Kate”-eket, valamint – az eredetileg 8 fős legénységgel rendelkező, ám ennek töredékével 3-4 fővel újtárra induló nehézbombázó – Ki-67 Hiryu „Peggy”-ket ugyanúgy, mint a szintén nehézbombázó G4M „Betty”-ket, vagy a kisebb méretű bombázó Ki-21 „Sally”-ket. De a felderítő Ki-46 Shinshitei „Dinah”-kat, a taktikai bombázó D3A „Val”-okat, a haditengerészet vadászbombázó D4Y

Suisei „Judy”-jait, a már csak kiképzésre használt Ki-43-I Hayabusa „Oscar” vadászokat, a Császári Szárazföldi Légierő legjobb vadászgépeinek számító Ki-84 Hayate „Frank”-eket, és a még megmaradt Zerokat is mind öngyilkos bevetésre parancsolták.

1944 januárja és októbere között 5200 pilótát vesztett a japán légierő, ami a januárban kezdő teljes állomány 42%-át jelentette. A veszteségek pedig csak növekedtek a továbbiakban. Az amerikaiak veszteségei sem voltak elhanyagolhatók, Okinavánál, a tokkák okozta embervesztés a halottak, illetve eltűntek számában megközelítőleg 3600, a sebesültek számában 5500 főt tett ki.³⁶ Azonban hiába okoztak a japánok a hagyományos támadásoknál nagyobb veszteségeket, tényleges céljukat a nagy hordozók elsüllyesztését nem érték el.

Akadtak olyan személyek, akik már a kezdetekkor átláták, hogy a tokkotai akciók nem hozzák meg a kívánt eredményt. A bevetésekkel szemben egy csekély kisebbség korán kifejeződésre juttatta ellenérzéseit, közülük tartozott Tadashi Minobe korvettkapitány, aki közölte Onishival, hogy nem ért egyet a kamikaze taktikával, és egységét nem hajlandó eme értelmetlen formában feláldozni. Onishi méltányolva beosztotta véleményét, a 131. légi repülőcsoportjával együtt áthelyezte őt a fősziget védelmére.³⁷

OHKA³⁸

Amikor kamikazéről beszélünk, sokaknak egyetlen gép jut eszébe, a „Baka”, vagyis a „Cherry Blossom”, eredeti nevén „Ohka”, típus-azonosítója MXY-7. Ezt, a hatékonyságában vitatott fegyvert több gyártó cég is készítette, a legtöbbet azonban – mintegy 600 db-ot az elkészült 755-ből – a Dai-Ichi Kaigun Kuko Gijitsusho, Yokosuka. Az önálló felszállásra képtelen, rakétahajtóművel felszerelt, ember vezérelte bombát a tengerészet Mitsubishi G4M „Betty” távolsági nehézbombázójának kellett a cél közelébe juttatnia. Ez nem volt egyszerű feladat. A jelentős súlytöbblet miatt, az amúgy is sérülékeny³⁹ G4M2, valamint az erőteljesebben páncélozott G4M3 gépek ráadásul igen nehezen kormányozhatóvá váltak. A sérülékenység és a manőverező képesség ilyen irányú csökkenése már az első bevetés alkalmával megmutatta a fegyver alkalmazásának problémáit.

Miért került sor az Ohka kifejlesztésére? A hadvezetés egy gyorsan előállítható,⁴⁰ nagy sebesség elérésére képes irányított repülőbombát akart hadrendbe állítani, amely pótolta volna az időközben bevetésben elvesztett tapasztalt pilóták hiányát, illetve – az egyszerű kezelhetőség miatt – feleslegessé tette volna a komolyabb kiképzésben részesült vadászok drasztikus módon történő alkalmazását. Okamura kapitány vezetésével az Ohka-pilóták kiképzése Koh-No-Ike támaszpontján,⁴¹ Tokyótól nem messze, elkülönítve zajlott a többi pilótaiskolától.

A tervezéstől a sorozatgyártásig tartó folyamat szokatlanul gyorsan, mindössze három hónap alatt végbement. 1944 augusztusában megtörtént a *Model 11* kifejlesztése, ami annak bizonyítéka, hogy a teljes japán vezetés Onishihez hasonlóan gondolkodott. A sorozatgyártást szeptemberben kezdték, és a gépet októberben már rendszerítették a haditengerészetben.

A repülő első változatának a *Model 11* tekinthető, robbanófeje 1200 kg-nyi tri-nitroaminolból állt, a későbbi *Model 22* változat már csak 600 kg-ot tartalmazott az anyagból. A *Model 11* vízszintes maximális sebessége 860 km/h volt, amit egy háromfűvőcsöves Type 4 *Model 20* rakétahajtóművel ért el, a TSU-11 típusú dugattyús kompresszoros

28. ábra. Yokosuka MXY-7 Ohka (Model 11) replika, az első rendszeresített változat, amely nagy sebessége miatt csupán 37 km-es hatótávolsággal rendelkezett. Továbbfejlesztett változata, a Model 22, amely lassabban haladt, ugyanakkor megnövekedett a hatótávolsága

sugárhajtóművel ellátott *Model 22* végsebessége azonban csak 480 km/h volt. Zuhanó, azaz támadósebességük közel azonos volt, 1000 km/h. Indításuk maximálisan 8200 m-ről történhetett, a célponttól 80-88 km-es távolságból.

Annak ellenére, hogy a tervezőasztaltól a rendszeresítésig tartó idő igen rövid volt, bevetésüket sokáig halogatták. Első alkalmazásukra 1945. március 21-én került sor, amikor a japán felderítés három hordozót észlelt Kyushutól délkeletre. Matome Uraki altengernagy, az 5. légi flotta parancsnoka, 12:30-ra felszállásra rendelt 18 db, Ohka hordozására átalakított G4M bombázót, 16 db Ohkával, 55 db vadászból álló kísérettel együtt.⁴² A célponttól körülbelül 80 km-re, mielőtt a pilóták elfoglalhatták volna helyüket az Ohkákban,⁴³ 50 db Grumman támadt a kötelékre, miközben a japán kísérővadászokból 25 – motorhibára hivatkozva –, már előbb visszafordult. 15 db Betty találatot kapott és terhével együtt megsemmisült, háromnak ugyan sikerült a felhők közé menekülve egérutat nyernie, azonban ők sem tértek vissza soha a bázisra.

1945 áprilisában és májusában, jóval nagyobb szerencsével sikerült bevetni ezeket a stratégiai szempontból elhibázott eszközöket. Okinava közelében két romboló is

29. ábra. A USS SUWANEE (CV-27) 1945. október 25-i támadás kárjelentéséhez csatolt fénykép, amelyen a becsapódott A6M5 Zero vadászgép Nakajima Sakae 21 típusú motorjának darabjai láthatók

1. táblázat. A japán légiőr embervesztése

		Fülöp-szigetek	Okinava	Egyéb távolkeleti hadszínterekkel együtt
Japán pilóták	bevetésre indult	421 fő	1809 fő	2314 fő
	nem tért vissza	378 fő	930 fő	1228 fő

2. táblázat. Összesített adatok az amerikai és brit veszteségeikről⁴⁴

		Fülöp-szigetek	Okinava	Egyéb távolkeleti hadszínterekkel együtt
Szövetséges hajók	elsüllyesztett	16 db-ból: 2 CVE ⁴⁵ , 3 DD	17 db-ból: 1 CVE, 10 DD	34 db-ból: 3 CVE, 13 DD
	megrongált	87 db-ból: 7 CV, 2 CVL, 13 CVE, 5 BB	198 db-ból: 8 CV, 4 CVE, 10 BB	288 db-ból: 16 CV, 3 CVL, 17 CVE, 15 BB
Szövetségesek embervesztése ⁴⁶	halálos és eltűnés	2655 fő	3653 fő	6805 fő
	sebesültek	3874 fő	5471 fő	9923 fő

Ohka-támadás következtében került hullámsírba, a USS ABELE (DD-733) és a USS STANLY (DD-478).⁴⁷ A fából készült, rosszul manőverezhető, tapasztalatlan pilóták által vezetett harci gépek legnagyobb eredménye eme két hadihajó elsüllyesztése volt.

A KAMIKAZÉK HATÉKONYSÁGA

Minden támadást két oldalról is dokumentáltak, de sem az amerikaiak, sem a japánok nem láthatták a teljes képet. A saját veszteségeit mindkét oldal pontosabban rögzítette, mint az ellenségét, éppen ezért megfelelő következtetéseket csak a tények összevetéséből vonhatunk le. Ha példaként összevetjük a kimutatásokat, akkor azt látjuk, hogy 1944. június 19-20-án, a Fülöp-szigeteki csatában japán állítások szerint 5 db repülőgép-hordozó elsüllyedt vagy megrongálódott, 1 db csatahajó elsüllyedt és 100 db repülőgépük lezuhant. Az amerikai jelentések ezzel szemben 2 db csatahajó és 2 db hordozó, valamint 1 db cirkáló megrongálódásáról adnak hírt, mindemellett kb. 100 db repülőgépük elvesztését is közlik. Ennek az ára azonban tetemes volt, a japánok elvesztették 3 db repülőgép-hordozójukat és 426 db gépüket.⁴⁸

A harci cselekmények összegzéseként elmondható, hogy a kamikazék nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Az idealizált japán katonai szellem, hősiesség és odaadás maximális felhasználásával sem sikerült az amerikai hadihajókat megállítani. Gyakorlatilag éppen a fordítottja történt: az egyre értelmetlenebb bevetések következtében, fokozatosan megtört a japán katonai szellem. Ha a teljes Japán Császári Haderőben nem is, de az események résztvevőiben, formáloiban egyre tisztább kép kezdett kialakulni az értelmetlen öngyilkos akciók visszaszámításairól. Ennek ellenére a japán fősziget elleni invázió megállítására érdekében minden korábbinál nagyobb létszámban halmozták fel a célirányos légi, vízi és víz alatt bevetendő eszközöket, amelyek alkalmazásáról végül az 1945. augusztus 6-án bekövetkezett sokkhatás (a hirosimai atombomba ledobása) miatt mondtak le.

Mindezek ellenére nyilvánvaló – amellett, hogy nagy lélektani hatása volt ezeknek az akcióknak –, mégis olyan hatékonyságot értek el, amire hagyományos támadással a

japán légiőr a háború befejező szakaszában már képtelen volt. A japán légiőrt ért tetemes veszteségek ellenére, az amerikai szerzők állítása szerint a kamikazék 32%-os hatékonysággal működtek, szemben a hagyományos támadási taktikák 2-5%-os eredményességével.⁴⁹

Az amerikai haditengerészekre iszonyatos nyomás nehezedett. Nemcsak azért, mert a hajókon keletkezett, esetenként olthatatlan tüzet próbálták megfékezni, vagy bajtársaik tűz-, illetve kínhalálát kellett végignézniük – ezek bombatámadás esetén is megtörténtek –, hanem mert mindezt emberek követték el ellenük. Olyan emberek, akik tömegével képesek voltak életük feláldozásával, az amerikai-európai szemszögből nézve legnagyobb áldozatot meghozni hazájukért. Az amerikaiakat megrettentette és megrendítette ez a számukra látszólag minden értelmet nélkülöző tetszoruszat. Jól szimbolizálja ezt az amerikai katonák lélektani felmorzsolódásának jelképeként, a legtöbb összefoglaló munkában megemlített eset: az okinavai offenzíva során az egyik romboló legénysége hatalmas nyilat rajzolt a fedélzetre, kijelölve a hordozók fellelési helyét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Kuvahara, Jaszuo – Allred, Gordon T. *Kamikaze*. Budapest: Zrínyi Kiadó, 1998.;
- Axell, Albert – Kase, Hideaki. *Kamikaze – Japan's Suicide Gods*. London, 2002.;
- Gunston, Bill. *A második világháború repülőgépei*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1995.;
- „Mladishiy Leytenant Leonid Georgievich Butelin” *Håkans aviation page* Elérés. 2020. 06. 15.
http://surfcity.kund.dalnet.se/soviet_butelin.htm;
- Imperial Japanese Navy Page*. Elérés: 2020.06.15
- „Explosive Motorboats based in the Philippines 1944–1945”
<http://www.combinedfleet.com/PhilippinesEMB.htm>
- „Explosive Motorboats based at Okinawa 1944–1945”
<http://www.combinedfleet.com/OkinawaEMB.htm>
- „Explosive Motorboats based in Japan –1945”
<http://www.combinedfleet.com/JapanEMB.htm>;

Ito Mayumi. *Japanese Tokko Soldiers and Their Jisei*. Master Degree. Anchorage: University of Alaska, 2007.; Keegan, John. *A második világháború*, Budapest: Európa Kiadó, 2003.; *NavSource Naval History. Photographic History of the US Navy* Elérés: 2020. 07. 06. <http://www.navsource.org/archives/>; „Major British & Dominion Warship Losses in World War 2 AIRCRAFT CARRIERS” www.navalhistory.net Elérés: 2020. 07. 06. <http://www.naval-history.net/WW2aBritishLosses02CV.htm>; Robin L. Rielly. *Kamikaze Attacks of World War II. A Complete History of Japanese Suicide Strikes on American Ships, by Aircraft and Other Means*. London: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2010.; Spector, Ronald H. *Háború a tengeren*, Budapest: Kossuth Kiadó, 2002.; Sweetman, John. *Airwars – Kamikaze: the divine wind*. Cromwell Production 2002.;

Lassú Zsuzsa. *A BUSHIDO, mint kultúrára jellemző értékár – avagy mi okozott kultúr-sokkot John Blackthorn-nak? –* Elektronikus kiadás: Terebess Ázsia E-Tár Elérés: 2020. 07. 06. <http://terebess.hu/keletkultinfo/lassu.html>; Thomas, Geoffrey J –Ketley, Barry. *KG 200: The Luftwaffe's Most Secret Unit*, Hikoki Publications, 2003.; *World War II Database* Elérés. 2020. 07. 06. „Bombing of Tokyo and Other Cities. 19 Feb 1945 – 10 Aug 1945” http://ww2db.com/battle_spec.php?battle_id=217, Yukio Seki” http://ww2db.com/person_bio.php?person_id=297; Zaloga, Steven J.V-1 *Flying Bomb 1942–1952. Hitler's infamous „doodlebug”*. Oxford: Osprey, 2005.; Zaloga Steven J. *Kamikaze – Japanese Special Attack Weapons 1944–1945*. Oxford: Osprey, 2011.

JEGYZETEK

- 25 Az ábra egyik forrása Hayashino őrnagy kézikönyve volt, amelyet 1945 májusában kezdtek osztani a pilóták között. Címe: Alapvető útmutató To-Go pilóták részére. Részleteket idéz belőle RIELLY pp. 54–61., AXELL pp. 78–83.
- 26 A Yokosuka MXY-7 Model 11 és 22 másféle támadásra alkalmatlan is lett volna.
- 27 Kamikaze bevetések szempontjából a legjobb összefoglaló RIELLY pp. 107–168.
- 28 A D4Y belső bombakamrája egy 250 kg-os bomba elhelyezésére volt alkalmas, a szárnyak külső felfüggesztőjére pedig két, egyenként 30 kg-os bomba kerülhetett. Az A6M1-2-3-4-6N két 30 kg-os bombát volt képes célba juttatni, az 5a és a későbbi típusok már két 60-62-kg-os bombát is, minden típusnál a szárnyra függesztve. A különböző géptípusokról *Bill Gunston: A második világháború repülőgépei*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1995. (A továbbiakban GUNSTON)
- 29 Január 6-át nevezhetnénk akár a U.S. Navy egyik fekete napjának – akkor is, ha egyetlen hordozójukat sem találták el –, ugyanis ezen a napon több hajójuk is találatot kapott vagy süllyedt örökre a tengerfenékre, mint előtte bármely támadás alkalmával: elsüllyedt a *USS LONG* (DMS-12), megsérült a *USS NEW MEXICO* (BB-40), a *USS CALIFORNIA* (BB-44), a *HMAS AUSTRALIA* (CA), a *USS WATKINS* (DD-233), a *USS ALLAN M. SUMNER* (DD-692), a *USS BROOKS* (APD-10), *USS O'BRIEN* (DD-725), a *USS BARTON* (DD-722), a *USS COLUMBIA* (CA-56) és a *USS LOUISVILLE* (CA-28). Nagyon közeli detonáció érte a *HMAS SHROPSHIRE* (CA)-t, a *USS RICHARD P. LEARY* (DD-664)-t és a *USS MISSISSIPPI* (BB-41)-t.
- 30 Az itt idézett adatok forrásait (AXELL p. 180.), és a cikk végén közlöm – AXELLnek a pilóták számarányában ellentmondó – 1. táblázat hivatkozásainak forráshelyét sem jelzik a szerzők.
- 31 Ugyanaznap szenvedett el a *USS Maddox* (DD 731) is kamikaze találatot. RIELLY pp. 176–177.
- 32 Az esetről részletesebben RIELLY pp. 178–180.
- 33 „Lebegő krizantém.” AXELL p. 183. A kísérővel együtt összesen 450 pilótát vetettek be.
- 34 Más források szerint 1465 központilag koordinált kamikaze támadást indítottak április 6. és június 22. között, amelynek során japán jelentések szerint 11 db hadihajót elsüllyesztettek és 102-t megrongáltak, amerikai források szerint 26 hadihajót süllyesztettek el és 164-et rongáltak meg. *Airwars – Kamikaze: the divine wind*. Written by dr John Sweetman, Cromwell Production, 2002. (továbbiakban SWEETMAN). A teljes offenzívára vonatkozóan SPECTOR az okinavai veszteségek számbavételekor 37 db elsüllyesztett szövetséges és 300 db sérülést elszenvedett hadihajót említ. SPECTOR 276. KEEGAN 38 db elsüllyedt szövetséges hadihajót említ, 763 db előtt szövetséges vadászgéppel, szemben a japánok 7800 fős pilótavesztésével és 16 db hajójának elsüllyedésével. KEEGAN p. 956.
- 35 Az okinavai csatában hősi halált halt kamikázék adata, az 1900 fő minden szerzőnél azonos. SPECTOR p. 276.
- 36 RIELLY pp. 321–324.
- 37 AXELL p. 147.
- 38 Itt röviden megemlítendő a *Kaiten* – hadászati célját tekintve – az Ohka vízi változata. Ez az ember vezérelte, 1,55 t-s robbanófejet szállító torpedó, amit az I-47 típusú tengeraltjárókról indítottak, ugyanazt a célt szolgálta, mint levegőben zuhanó társa. Felépítése ugyanolyan egyszerűséget tükrözött, de talán valamivel eredményesebbnek bizonyult. 1944. november 18-án, első alkalmazásakor 8 kishajót süllyesztett el, és 12 másikat rongált meg. Legnagyobb sikerének a *USS UNDERHILL* (DD) és *MISSISSINEWA* olajtanker elsüllyesztése tekinthető. AXELL pp. 188–193.
- 39 A kifejlesztésekor megszabott követelmények miatt, vagyis az elérhető, nagyobb távolság rovására, a gép védelmét, többek közt páncélzatát is csökkentették.
- 40 Tervezésekor az idő közben fellépő jelentős anyaghiányt is figyelembe vették.
- 41 RIELLY p. 31.
- 42 Ez az összes rendelkezésére álló, bevetésre kész vadászt jelentette.
- 43 A bombakamrához rögzített Ohkába a pilóta a „Betty” géptörzsen keresztül jutott, ahol a célpont megközelítéséig tartózkodott.
- 44 A táblázat csak a levegőből induló támadások hatásait szemlélteti. Naval Historical Center <http://www.history.navy.mil/download/ww2-31.pdf> (2012. július 2. 12:50)
- 45 Angol nyelvű rövidítések: CVE: kísérő repülőgép-hordozó, DD: romboló; BB: csatahajó, CV: repülőgép hordozó hagyományos meghajtású, CVL: könnyű repülőgép-hordozó, CVE: kísérő repülőgép-hordozó.
- 46 Részletes veszteséglistákhoz lásd RIELLY pp. 318–324.
- 47 RIELLY pp. 231–232.
- 48 SPECTOR pp. 276.
- 49 AXELL pp. 43.